

Ναυτιλιακού ή συναφούς αντικειμένου.

ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Οι σπουδαστές εκπαιδεύονται στην επεξεργασία, την ανάλυση και ποιοτικό έλεγχο των τροφίμων, την βιοτεχνολογία, τις προδιαγραφές, τη μελέτη και το σχεδιασμό βιομηχανιών και εργαστηρίων ποιοτικού ελέγχου τροφίμων καθώς και στη συσκευασία, αποθήκευση, μεταφορά και διανομή των τροφίμων. Το περιεχόμενο σπουδών καλύπτει τομείς όπως, η εφαρμογή των βιολογικών και φυσικών επιστημών, η επεξεργασία των γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων και αλιευμάτων καθώς και πρώτων υλών για παραγωγή τροφίμων.

ΤΜΗΜΑ ΟΙΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΠΟΤΩΝ

Το Τμήμα έχει ως αποστολή να προάγει την ανάπτυξη και τη μετάδοση των γνώσεων στην τεχνολογία και την επιστήμη των οίνων και ποτών με τη διδασκαλία και την έρευνα.

Η υλικοτεχνική υποδομή του τμήματος περιλαμβάνει εργαστήρια χημείας, βιοχημείας, ενόργανης ανάλυσης, μικροβιολογίας, αμπελοουργίας, τεχνολογίας και ποιοτικού ελέγχου ποτών.

ΓΕΝΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΕΙ ΑΘΗΝΑΣ

Στο τεχνολογικό ίδρυμα της Αθήνας, λειτουργούν γενικά τμήματα με σκοπό τη συντονισμένη διδασκαλία μαθημάτων που περιλαμβάνονται σε αρκετές σχολές. Πρόκειται για τα τμήματα:

- Ξένων Γλωσσών και Φυσικής Αγωγής
- Βασικών Ιατρικών Μαθημάτων
- Μαθηματικών
- Φυσικής, Χημείας και Τεχνολογίας Υλικών

ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Συντονίζει τη διδασκαλία πέντε ξένων γλωσσών (αγγλική, γαλλική, γερμανική, ιταλική, ρωσική) και τις αθλητικές δραστηριότητες των σπουδαστών σε όλα τα τμήματα ειδικότητας.

ΤΜΗΜΑ ΒΑΣΙΚΩΝ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Πρόκειται για ένα ειδικό τμήμα της σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας το οποίο καλύπτει και συντονίζει τις ιατρικές ανάγκες όλων των τμημάτων που εντάσσονται στη σχολή.

ΤΜΗΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ

Το τμήμα έχει την ευθύνη διδασκαλίας της Μαθηματικής γνώσης στους σπουδαστές όλων των τμημάτων του Τ.Ε.Ι..

ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΗΣ - ΧΗΜΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΛΙΚΩΝ

Το εκπαιδευτικό προσωπικό του τμήματος είναι χωρισμένο σε δύο ομάδες μαθημάτων, την ομάδα Φυσικής και την ομάδα της Χημείας και Τεχνολογίας Υλικών. Επίσης, το τμήμα διαθέτει ένα μεγάλο αριθμό εργαστηρίων για την υποστήριξη όλων των μαθημάτων που διδάσκονται. L

ΜΕΤΑΜΟΣΧΕΥΣΕΙΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΒΙΟΪΑΤΡΙΚΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΜΕΤΑΜΟΣΧΕΥΣΕΙΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΝ

Της Αλεξάνδρας Βάρκα-Αδάμη, Επ.Διηγήτορας Δ.Ν., Καθηγήτρια

Οι μεταμοσχεύσεις ανθρωπίνων ιστών και οργάνων, που σήμερα πλέον αποτελούν διεθνώς θεραπευτική πράξη κλινικής ρουτίνας, είναι από τα σημαντικότερα βιοϊατρικά επιτεύγματα του 20ού αιώνα, καθώς αποτελούν τη μοναδική λύση επιβίωσης ασθενών, που βρίσκονται στο τελικό στάδιο ανεπάρκειας κάποιου ζωτικού ιστού ή οργάνου. Ένα επίτευγμα, που δημιουργεί όμως δυσεπίλυτα κοινωνικά, ηθικά και νομικά προβλήματα. Η ανάγκη ενιαίας αντιμετώπισης αυτών των προβλημάτων αποτελεί σίγουρα και το ισχυρότερο κίνητρο διανθρώπινης, διεπιστημονικής και διακρατικής συνεργασίας. Αποτέλεσμα αυτής της συνεργασίας είναι η έκδοση από αρμόδιους υπερεθνικούς φορείς της Ευρωπαϊκής Ένωσης και γενικά της διεθνούς

έννομης τάξης οδηγιών και ψηφισμάτων, που θεμελιώνουν τις βασικές αρχές πάνω στις οποίες πρέπει να βασίζεται η δωρεά οργάνων για μεταμόσχευση, με στόχο την προστασία της ανθρωπίνης προσωπικότητας και αξιοπρέπειας. Με τις αρχές αυτές πρέπει να εναρμονίζεται κάθε εθνικός νομοθέτης, όταν καλείται να οριοθετήσει ή να επανεξετάσει το νομοθετικό πλαίσιο εφαρμογής των μεταμοσχεύσεων.

Η ανάγκη ενιαίας αντιμετώπισης αυτών των προβλημάτων αποτελεί σίγουρα και το ισχυρότερο κίνητρο διανθρώπινης, διεπιστημονικής και διακρατικής συνεργασίας. Αποτέλεσμα αυτής της συνεργασίας είναι η έκδοση από αρμόδιους υπερεθνικούς φορείς της Ευρωπαϊκής Ένωσης και γενικά της διεθνούς έννομης τάξης οδηγιών και ψηφισμάτων, που θεμελιώνουν τις βασικές αρχές πάνω στις οποίες πρέπει να βασίζεται η δωρεά οργάνων για μεταμόσχευση, με στόχο την προστασία της ανθρωπίνης προσωπικότητας και αξιοπρέπειας.

Με τις αρχές αυτές πρέπει να εναρμονίζεται κάθε εθνικός νομοθέτης, όταν καλείται να οριοθετήσει ή να επανεξετάσει το νομοθετικό πλαίσιο εφαρμογής των μεταμοσχεύσεων.

Καρπός μακροχρόνιας διακρατικής συνεργασίας είναι και η Σύμβαση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη Βιοϊατρική, που υπογράφηκε στο Ονίεδο της Ισπανίας το 1997, η οποία περιέχει τις βασικές αρχές για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την εφαρμογή των σύγχρονων ανακαλύψεων των βιοϊατρικών επιστημών, η οποία περιέχει ειδικές διατάξεις για τις μεταμοσχεύσεις. Η Χώρας μας ήταν από τις πρώτες που υπέγραψε τη σύμβαση αυτή και την κύρωσε με το Ν. 2619/1998.

1) Η πορεία και η νομοθετική αντιμετώπιση των μεταμοσχεύσεων στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα η κλινική εφαρμογή των μεταμοσχεύσεων άρχισε το 1968 με την πρώτη επιτυχή μεταμόσχευση νεφρού από τον καθηγητή Κ.Τούντα. Ήδη από το 1990 διενεργούνται με εξαιρετική επιτυχία μεταμοσχεύσεις διπλών οργάνων, δεδομένης της δωρεάς πολλαπλών οργάνων. Δυστυχώς όμως ακόμη και σήμερα υπολείπονται σημαντικά στον τομέα των μεταμοσχεύσεων σε σύγκριση με τα λοιπά ευρωπαϊκά κράτη. Η αλήθεια είναι ότι η Ελλάδα, αν και πρωτοπόρησε όχι μόνο στην εφαρμογή των μεταμοσχεύσεων αλλά και στη λήψη σχετικών νομοθετικών μέτρων, κατέχει σήμερα την τελευταία θέση από πλευράς δωρεάς οργάνων και επομένως πραγματοποιούμενων μεταμοσχεύσεων. Οι λόγοι δεν οφείλονται στην έλλειψη ικανού επιστημονικού προσωπικού, για το οποίο πρέπει να περηφανευόμαστε ότι είναι υψηλού επιπέδου.

Οφείλονται σε οργανωτικά προβλήματα, κυρίως όμως στην ελλιπή ενημέρωση και διαφώτιση του κοινού ως προς την αναγκαιότητα και τη διαδικασία των μεταμοσχεύσεων, αλλά και στα κενά και στις αντιφάσεις της ισχύουσας νομοθεσίας, παρά τις επανειλημμένες τροποποιήσεις της.

Το πρώτο ελληνικό νομοθέτημα, το οποίο περιείχε υποτυπώδεις διατάξεις για τις μεταμοσχεύσεις οφθαλμών, ήταν το επί Παπάγου εκδοθέν Ν.Δ 3372/1955 «περί κερατοπλαστικών εγχειρήσεων», το οποίο εκδόθηκε κατά το πρότυπο αντίστοιχου γαλλικού διατάγματος του 1947. Όμως το νομοθετικό αυτό διάταγμα παρέμεινε ανεφάρμοστο, γιατί δεν εκδόθηκαν οι εκτελεστικές του διατάξεις, που πρόβλεπαν τη σύσταση και λειτουργία Τράπεζας Οφθαλμών. Ακολούθησαν τρία νομοθετικά πλαίσια που πρόβλεπαν μεταμοσχεύσεις πολλαπλών οργάνων, ο Ν. 821/1978 που αντικαταστάθηκε από το Ν. 1383/1983, ο οποίος επίσης αντικαταστάθηκε από τον ισχύοντα σήμερα Ν. 2737/1999.

Ο Ν. 2737/99 επιτρέπει τις αφαιρέσεις ιστών ή οργάνων από ζώντες ή νεκρούς δότες με σκοπό τη μεταμόσχευση αποκλειστικά και μόνο για θεραπευτικούς σκοπούς, ενώ απαγορεύει ρητά κάθε συναλλαγή και κάθε αντάλλαγμα μεταξύ των εμπλεκόμενων προσώπων, προβλέπει δε αυστηρές κυρώσεις για την παραβίαση των διατάξεών του.

Η διάταξη αυτή, παρόμοια της οποίας υπήρχε και σε όλους τους προηγούμενους νόμους, είναι εναρμονισμένη με τη βασική αρχή της Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Βιοϊατρική, που ρητά απαγορεύει κάθε οικονομικό όφελος από τη διάθεση τμημάτων του ανθρωπίνου σώματος.

Με το Ν. 2737/99 ιδρύθηκε ο «Εθνικός Οργανισμός Μεταμοσχεύσεων (Ε.Ο.Μ)», ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, που τελεί υπό την

εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, στον οποίο ανατέθηκε η οργάνωση και ο συντονισμός των μεταμοσχεύσεων σε τοπικό, κρατικό και διακρατικό επίπεδο. Στις παραγράφους που ακολουθούν θα αναφερθούμε συνοπτικά στις προϋποθέσεις υπό τις οποίες επιτρέπονται οι μεταμοσχεύσεις ιστών ή οργάνων από ζώντες και από νεκρούς δότες.

2) Μεταμοσχεύσεις ιστών ή οργάνων από ζώντες δότες

Ο νόμος επιτρέπει την αφαίρεση ιστών ή οργάνων από ζώντες δότες με σκοπό τη μεταμόσχευση μόνον εφόσον μέχρι τη στιγμή της αφαίρεσης δεν διατίθενται ιστοί ή όργανα από νεκρούς, δεν υπάρχει άλλη εναλλακτική θεραπευτική μέθοδος για το λήπτη και η αφαίρεση δεν συνεπάγεται προφανή σοβαρό κίνδυνο για τη ζωή ή την υγεία του δότη. Καινοτομία του ισχύοντος νόμου στον τομέα της μεταμόσχευσης με όργανα από ζωντανούς δότες είναι ότι την περιορίζει μόνο μεταξύ συζύγων και γενετικά συγγενών, με εξαίρεση τη μεταμόσχευση μυελού των οστών.

Πιστεύουμε όμως ότι στη Χώρα μας που υπάρχει μεγάλη έλλειψη μοσχευμάτων είναι πολυτέλεια να περιορίσουμε τις ζώσες μεταμοσχεύσεις μόνο μεταξύ συζύγων και συγγενών και επανειλημμένα έχουμε προτείνει να τροποποιηθεί η σχετική διάταξη και να επιτραπεί αφαίρεση οργάνων για μεταμόσχευση και μεταξύ ανθρώπων που συνδέονται με ιδιαίτερο δεσμό, υπό την προϋπόθεση ότι ειδική επιτροπή του Εθνικού Οργανισμού Μεταμοσχεύσεων θα ελέγχει την ύπαρξη του δεσμού αυτού και τον ανιδιοτελή και χαριστικό χαρακτήρα της προσφοράς, προϋπόθεση που τάσσει και ο αντίστοιχος γερμανικός νόμος.

Σύμφωνα με το νόμο ζώντες δότες οργάνων μπορούν να γίνουν μόνον ενήλικα πρόσωπα, που έχουν ως ένα βαθμό δικαιοπρακτική ικανότητα (δεν τελούν σε πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση) και συναινούν ελεύθερα και αβίαστα στη χειρουργική επέμβαση της αφαίρεσης ιστού ή οργάνου από το σώμα τους, αφού προηγουμένως ενημερωθούν πλήρως από τον ιατρό για το σκοπό, τη φύση και τους ενδεχόμενους κινδύνους παρόντες ή μέλλοντες, της επέμβασης. Από ανήλικο δότη επιτρέπεται εξαιρετικά μόνο λήψη μυελού των οστών και μόνον προκειμένου να μεταμοσχευθεί σε αδελφό ή αδελφή, εφόσον υπάρχει μεταξύ τους ιστοσυμβατότητα και δεν υπάρχει άλλος διαθέσιμος συμβατός δότης. Στην περίπτωση αυτή απαιτείται η συναίνεση και των δύο γονέων του ανηλίκου δότη, έστω και αν ο ένας μόνον έχει τη επιμέλειά του. Αν δεν υπάρχουν γονείς απαιτείται η συναίνεση του επιτρόπου του ανηλίκου, ύστερα από απόφαση του εποπτικού συμβουλίου.

Πιστεύουμε ότι οι ανωτέρω διατάξεις έρχονται σε αντίθεση με τις συνταγματικές εγγυήσεις για την προστασία και ελεύθερη διαμόρφωση της προσωπικότητας και ιδιαίτερα για την προστασία της παιδικής ηλικίας. Διότι ναι μεν ο μυελός των οστών είναι ουσία που αναπλάθεται, όμως η λήψη του ως χειρουργική επέμβαση δεν αποκλείει κάθε κίνδυνο. Αξίζει δε να αναφερθεί ότι οι γονείς, προκειμένου να αντιμετωπίσουν περιπτώσεις παιδιών που πάσχουν κυρίως από μεσογειακή αναιμία, προγραμματίζουν τη γέννηση ενός παιδιού με αποκλειστικό σκοπό να γίνει δότης μυελού των οστών στον πάσχοντα αδελφό ή αδελφή και όταν αποδειχθεί ότι δεν υπάρχει ιστοσυμβατότητα μεταξύ κυοφορούμενου και πάσχοντος επακολουθεί άμβλωση και αυτό επαναλαμβάνεται μέχρι να επιτευχθεί η ποθούμενη ιστοσυμβατότητα.

Για να αποφευχθούν αποφάσεις των γονέων που έχουν καταχρηστικό χαρακτήρα, πρέπει να οριστεί ένα όριο ηλικίας, από το οποίο και μόνο μπορεί να γίνει αφαίρεση μυελού των οστών για μεταμόσχευση σε αδελφό ή αδελφή, ώστε να μπορεί ο ανήλικος, αφού αντιληφθεί τη σοβαρότητα της κατάστασης να συναινέσει ελεύθερα ο ίδιος.

3) Μεταμοσχεύσεις ιστών ή οργάνων από νεκρούς δότες

Η αφαίρεση ιστών ή οργάνων από νεκρό δότη για μεταμόσχευση γίνεται μετά τη διάγνωση της πλήρους καταστροφής των εγκεφαλικών λειτουργιών, συμπεριλαμβανομένου του εγκεφαλικού στελέχους, που είναι το αυτόνομο κέντρο της αναπνοής, και μετά τη σύνταξη του πιστοποιητικού θανάτου. Η ανωτέρω διάγνωση γίνεται με κλινικές και εργαστηριακές δοκιμασίες σε δύο στάδια, που απέχουν μεταξύ τους τουλάχιστον είκοσι τέσσερις ώρες, από τον θεράποντα ιατρό του ασθενούς, έναν αναισθησιολόγο και έναν νευρολόγο ή νευροχειρουργό, οι οποίοι και υποχρεούνται ομόφωνα να συντάξουν και να υπογράψουν

το πιστοποιητικό θανάτου.

Οι ιατροί αυτοί δεν συμμετέχουν στην ομάδα των ιατρών, που θα πραγματοποιήσουν τη μεταμόσχευση.

Στον τομέα της μετά θάνατον δωρεάς οργάνων ο ισχύων νόμος καθιερώνει ένα ιδιόμορφο σύστημα συναίνεσης και αντίρρησης αλλά και υποκατάστασης της θέλησης του νεκρού δότη από ορισμένους μόνον συγγενείς. Συγκεκριμένα, επιτρέπεται αφαίρεση ιστών ή οργάνων από νεκρούς, μόνον όταν ο ίδιος εν ζωή είχε συναινέσει εγγράφως σ' αυτήν και αποκλείεται, αν είχε εκφράσει την αντίρρησή του στη δωρεά οργάνων. Σε περίπτωση που δεν είχε εκφράσει ούτε τη συναίνεσή του, ούτε την άρνησή του, επιτρέπεται η αφαίρεση ιστών ή οργάνων για μεταμόσχευση, εφόσον δεν αντιτίθενται σε αυτήν ο σύζυγος, τα ενήλικα τέκνα, οι γονείς ή τα αδέρφια του.

Από τη διατύπωση όμως του νόμου δεν είναι σαφές αν οι ανωτέρω συγγενείς που μπορούν να εκφράσουν την αντίρρησή τους για την αφαίρεση οργάνων του νεκρού δότη αναφέρονται κατ' αξιολογική σειρά ή αν αρκεί η αντίρρηση οιοδήποτε εξ αυτών για να αποτραπεί η αφαίρεση. Εξάλλου η διατύπωση του νόμου δεν δίνει το δικαίωμα σε μακρινότερο συγγενή π.χ. εξάδελφο, ο οποίος πιθανόν να συμβίωσε με το νεκρό δότη και να γνώριζε τις απόψεις του για τη μετά θάνατον δωρεά οργάνων, να συναινέσει και αυτό σημαίνει αδικαιολόγητη απώλεια μοσχευμάτων.

Επισημαίνεται ότι οι ενήλικοι που έχουν δικαιοπρακτική ικανότητα μπορούν να γίνουν μετά θάνατον δωρητές οργάνων, υπογράφοντας σχετικό έντυπο στα διάφορα νοσοκομεία ή στον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων. Ο νόμος προβλέπει μάλιστα η δήλωση συναίνεσης ή άρνησης της μετά θάνατον δωρεάς οργάνων να γίνεται σε κάθε απογραφή του πληθυσμού, ή κατά τις συναλλαγές με τους δήμους και τα ασφαλιστικά ταμεία.

Οι ανωτέρω διατάξεις δε βοήθησαν και δεν θα βοηθήσουν στην προώθηση των μεταμοσχεύσεων, διότι ένα τόσο ευαίσθητο και προσωπικό θέμα δεν μπορεί να αποφασίζεται και να δηλώνεται στον υπάλληλο της Στατιστικής Υπηρεσίας ή κατά τις απρόσωπες συναλλαγές με τους δήμους και τα ασφαλιστικά ταμεία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Από τα όσα προηγήθηκαν είναι σαφές ότι κύρια πηγή ιστών ή οργάνων για μεταμόσχευση είναι και πρέπει να είναι οι νεκροί δότες.

Πιστεύουμε όμως, ότι η προσφυγή στη λύση της συναίνεσης των συγγενών, που καθιερώνει η ελληνική νομοθεσία, δεν προώθησε και δεν θα προωθήσει τις μεταμοσχεύσεις. Η άρνηση των συγγενών να παράσχουν την επιθυμητή συγκατάθεση καλύπτει τουλάχιστον το 50% των αιτιών μη χρησιμοποίησης δυνητικών δωτών οργάνων. Εξάλλου η υποκατάσταση της θέλησης του νεκρού δότη οργάνων από τους συγγενείς του έρχεται σε αντίθεση με τις περί προστασίας της προσωπικότητας και ελεύθερης διαμόρφωσής της συνταγματικές διατάξεις (άρθρα 2 και 5 Σ), αφού στην έννοια της προσωπικότητας εμπεριέχεται ως στοιχείο της ηθικής και πνευματικής υπόστασης του ανθρώπου και το δικαίωμα να διαμορφώνει ελεύθερα τη βούλησή του για θέματα που τον αφορούν, είτε εν ζωή, είτε μετά θάνατον και οι ειδικότερες εκδηλώσεις της προσωπικότητας είναι ακληρονόμητες. Για όλους τους ανωτέρω λόγους πιστεύουμε ότι ενδεχόμενη λύση για την προώθηση των μεταμοσχεύσεων και σύμφωνη με τις βασικές αρχές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και προσωπικότητας είναι η υιοθέτηση του συστήματος της ρητής αντίρρησης, που είναι η άλλη όψη της συναίνεσης, δηλαδή να θεωρείται δυνητικός δότης όποιος, κατ' όλο το διάστημα της ζωής του έστω και την τελευταία στιγμή, δεν έχει εκφράσει την αντίρρησή του στη μετά θάνατον δωρεά οργάνων. Στις χώρες που έχει θεσπιστεί το σύστημα αυτό ο αριθμός των διατιθέμενων μοσχευμάτων είναι υπερδιπλάσιος άλλων χωρών. Στο Βέλγιο π.χ., που ισχύει το σύστημα αυτό μόνο το 2% του πληθυσμού έχει δηλώσει άρνηση. Βεβαίως της καθιέρωσης του συστήματος αυτού πρέπει να προηγηθεί ευρεία ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, για να γίνει αποδεκτό. Πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι είναι παράλογο, αν όχι ανήθικο, να ενταφιάζουμε ανθρώπινα όργανα, αντί να τα προσφέρουμε ως δώρο, ως ελπίδα ζωής. L